

Tieslietu ministrija

Brīvības bulvāris 36, Rīga, LV-1536; tālr.: 67036801, 67036716, 67036721; fakss: 67210823, 67285575;
e-pasts: pasts@tm.gov.lv; www.tm.gov.lv

Rīgā

25.10.2022 Nr. 1-17/3173

Uz 23.09.2022. Nr. 1-5/235

Tiesībsargam

Par virzību tiesiskā regulējuma pārskatīšanā

Tieslietu ministrijā saņemta Tiesībsarga 2022. gada 23. septembra vēstule, kurā lūgts sniegt informāciju par virzību tiesiskā regulējuma pārskatīšanā iepriekš aktualizētos jautājumos.

Tieslietu ministrija informē, ka ir pārskatīts Civilprocesa likumā noteiktais regulējums attiecībā uz parādniekam saglabājamās summas apmēru. Vērtējot Civilprocesa likuma 594. pantā ietvertu regulējumu par pieļaujamo ieturējumu apmēru no parādnieka darba samaksas gan ēnu ekonomikas risku kontekstā, gan arī raugoties caur efektīvu piedziņas procesa nodrošināšanas prizmu, atzīts, ka iemesls parādnieka vēlmei slēpt savu patieso ienākumu apmēru saistāms ar apstākli, ka atbilstoši šobrīd spēkā esošajam tiesiskajam regulējumam piedziņai nepakļaujamā summa ir piesaistīta minimālajai mēneša darba algai, proti, ir izteikta konkrētas summas apmērā. Šāds modelis, kas vispār liedz iespēju veikt piedziņu no parādnieka ienākumiem, ja tie nepārsniedz kādu konkrētu likumā noteiktu apmēru, pats par sevi var veicināt situāciju, kad pēc saistību rašanās vai izpildu lietvedības uzsākšanas parādniekam izmaksājamā darba atlīdzība (pēc parādnieka tiešas iniciatīvas) tiek oficiāli noformēta minimālās darba algas (vai jebkuras citas summas, kas likumā tieši noteikta kā piedziņai nepakļaujama) apmērā, darbiniekam un darba devējam vienojoties par oficiālās un neoficiālās algas daļu.

Minēto risku mazināšanai izstrādāti grozījumi Civilprocesa likuma 594. pantā, kas paredz noteikt konceptuāli jaunu veicamo ieturējumu apmēra aprēķināšanas modeli, vienlaikus svītrojot prasību par kādas parādniekam obligāti saglabājamās (neaižskaramas) summas apmēru, veicot ieturējumus (izņemot noteiktu summu par katru apgādībā esošo nepilngadīgo bērnu — līdzekļus 15% apmērā no minimālās mēneša darba algas). Tai skaitā pieļaujot vērst piedziņu uz parādnieka darba samaksu, ja tā ir līdzvērtīga ar vai nepārsniedz valstī noteiktās minimālās darba algas apmēru.

Atbilstoši plānotajam, gadījumā ja parādniekam izmaksājamās darba samaksas vai tai pielīdzināto maksājumu apmērs nepārsniedz vienu valstī noteiktās minimālās darba algas apmēru, ieturējumus pēc izpildu dokumentiem neatkarīgi no piedziņas veida izdara līdz piedzenamā parāda dzēšanai 10% apmērā. Mērķis, normatīvi nostiprinot minimālās algas apmēru, ir aizsargāt darbiniekus pret pārmērīgi zema atalgojuma noteikšanu un nodrošināt pilnvērtīgai dzīvei atbilstošu atalgojumu visiem nodarbinātajiem. Taču, minimālā alga nav valsts noteikts ikvienam garantēts līdzekļu apjoms. Turklāt arī gadījumā, ja persona veic algotu darbu, par to saņemot atlīdzību minimālās algas apmērā, tā ar vienlīdzīgām tiesībām piedalās sociālajā un ekonomiskajā dzīvē. Līdz ar to tai, tāpat kā ikvienam sabiedrības loceklim, ir pienākums pildīt saistības, kuras tā tieši uzņemas, slēdzot tiesiskus darījumus, vai kuras tai izriet no likumu, tiesas vai iestādes nolēmuma.

Un valstij ir pienākums nodrošināt, lai ikvienai personai būtu pieejams efektīvs izpildes process, un, nosakot parādnieka tiesības izpildes procesā, nedrīkst radīt apstākļus, pie kuriem piedziņas īstenošana vairs nav iespējama vispār, tādējādi netieši pieļaujot izvairīšanos no parādnieka uzņemto vai ar likumu tam uzlikto saistību izpildes. Tādējādi nepieciešams radīt tādu piedziņas modeli, kas motivētu parādnieku turpināt gūt ienākumus no legāla darba, fiktīvi nesamazināt savu oficiālo ienākumu apmēru, vienlaikus neizslēdzot iespēju vērst piedziņu no parādniekam izmaksājamās darba samaksas un tai pielīdzinātajiem maksājumiem. svītrojot prasību par kādas obligāti saglabājamas (neaižskaramas) summas apmēru.

Vienlaikus pārskatīts gan veicamo ieturējumu apmēru aprēķināšanas modelis, gan apmēri. Atbilstoši iecerētajam no parādniekam izmaksājamās darba samaksas un tai pielīdzinātajiem maksājumiem ieturējumu apmērs aprēķināms, izmantojot šādu formulu:

$$(10 \text{ procenti no } X) + P = Y, \text{ kur}$$

X—parādniekam izmaksājamās darba samaksas un tai pielīdzināto maksājumu bāze, kas līdzvērtīga minimālās mēneša darba algas apmēram un papildus uz katru parādnieka apgādībā esošu nepilngadīgo bērnu līdzekļiem 15 procentu apmērā no minimālās mēneša darba algas;

P—ieturējumu apmērs, kas atbilstoši noteiktajam piedziņas veidam aprēķināts no parādniekam izmaksājamās darba samaksas un tai pielīdzināto maksājumu daļas¹, kas pārsniedz likumā noteikto parādniekam izmaksājamās darba samaksas un tai pielīdzināto maksājumu bāzi;

Y—izdarāmo ieturējumu kopējais apmērs.

Tāpat izstrādātie grozījumi paredz paplašināt Civilprocesa likuma 594. panta pirmās daļas 2. punktā ietvertu lietu kategoriju uzskaitījumu, tajā iekļaujot arī lietas, kurās piedzenamie naudas līdzekļi pārskaitāmi valsts un pašvaldību budžetā, ņemot vērā, ka šādās lietās atgūto naudas līdzekļu apjomam ir tieša ietekme uz valsts un pašvaldību budžetiem un secīgi - valsts vai pašvaldību funkciju nodrošināšanai. Kā arī minētajā normā iekļaujot lietas, kur piedzenami maksājumi par pārvaldīšanas darbībām daudzdzīvokļu dzīvojamā mājā (pārvaldīšanas izdevumi), maksājumi par mājas uzturēšanai nepieciešamajiem pakalpojumiem (komunālie pakalpojumi) vai maksājumi dzīvokļu īpašnieku kopības uzkrājumu fondā (uzkrājumi). Skaidrojām, ka 2021. gada 1. martā spēkā stājās grozījumi Civilprocesa likumā, kas paredz, ka no naudas, kas saņemta par pārdoto ar ķīlu apgrūtinātu nekustamo īpašumu, pēc sprieduma izpildes izdevumu segšanas, kas saistīti ar nekustamā īpašuma pārdošanu, noteiktajā prioritārajā secībā apmierināmi arī izdevumi par dzīvojamo māju pārvaldīšanas un uzturēšanas pakalpojumiem, bet ne vairāk kā 5 % apmērā no naudas, kas saņemta par šo nekustamo īpašumu. Kā arī pārvaldīšanas izdevumu parādu piedziņai piešķirta augstāka prioritāte, iekļaujot tos prasījumu grupā, kas apmierināmi trešajā kārtā uzreiz pēc fizisko personu prasījumiem par tādu zaudējumu atlīdzināšanu, kas nodarīti to mantai ar noziedzīgu nodarījumu, ja zaudējumu atlīdzināšana noteikta, pamatojoties uz tiesas spriedumu civillietā vai administratīvo pārkāpumu. Ņemot vērā to, cik sabiedrībai būtiski ir minētie grozījumi īpaši šī brīža apstākļos, kad pasaulē valda energoresursu krīze, ir nepieciešams vēl vairāk veicināt maksājumu par dzīvojamo māju pārvaldīšanas un uzturēšanas pakalpojumu parādu piedziņu, lai

¹ Atbilstoši piedziņas veidam no parādniekam izmaksājamās darba samaksas un tai pielīdzināto maksājumu daļas, kas pārsniedz likumā noteikto parādniekam izmaksājamās darba samaksas un tai pielīdzināto maksājumu bāzi, ieturējumus izdara:

1) uzturlīdzekļu piedziņas lietās nepilngadīgu bērnu uzturam vai Uzturlīdzekļu garantiju fonda administrācijas labā — 50 procentu apmērā;

2) piedzenot uzturlīdzekļus, zaudējumus vai kompensāciju sakarā ar personisku aizskārumu, kura rezultātā radies sakropļojums vai cits veselības bojājums vai iestājusies personas nāve, vai kompensāciju par kaitējumu, kas radīts ar noziedzīgu nodarījumu vai administratīvu pārkāpumu, kā arī izpildot administratīvā pārkāpuma procesā pieņemtos nolēmumus vai izpildot citus nolēmumus, saskaņā ar kuriem piedzenamie naudas līdzekļi pārskaitāmi valsts vai pašvaldības budžetā, kā arī piedzenot maksājumus par pārvaldīšanas darbībām daudzdzīvokļu dzīvojamā mājā (pārvaldīšanas izdevumi), maksājumus par mājas uzturēšanai nepieciešamajiem pakalpojumiem (komunālie pakalpojumi) vai maksājumus dzīvokļu īpašnieku kopības uzkrājumu fondā (uzkrājumi) — 40 procentu apmērā

3) pārējos piedziņu veidos, ja likumā nav noteikts citādi, — 30 procentu apmērā.

izvairītos no tā, ka dzīvojamās mājas apkures periodā tiek atslēgtas no pakalpojumiem.

Tāpat Tieslietu ministrija informē, ka ir izstrādāti grozījumi Civilprocesa likuma 595. pantā, paredzot, ka gadījumā, ja piedziņu vērš uz naudas līdzekļiem, kas parādniekam – fiziskai personai – no citām personām pienākas parādnieka reģistrētas saimnieciskās darbības ietvaros, kas ir parādnieka vienīgais ienākumu gūšanas avots, piemērojami noteikumi par piedziņas vēršanu uz darba samaksu.

Visi augstāk izklāstītie grozījumi Civilprocesa likumā 2022. gada 22. septembrī izvērtēti un atbalstīti Civilprocesa likuma grozījumu izstrādei izveidotajā pastāvīgajā darba grupā. Atbalstītie grozījumi tiks iekļauti tuvākajā Tieslietu ministrijas virzītajā Civilprocesa likuma grozījumu projektā. Provizoriski likumprojektā “Grozījumi Civilprocesa likumā”, kas paredz Ekonomisko lietu tiesas kompetences paplašināšanu ar 2023.gada 1.jūliju.

Valsts sekretāra vietniece
tiesu jautājumos

I. Ilgaža

Šteinmane 67036829